

ΑΣΙ Χώρος

Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης

Ειδικό τεύχος – Αφιέρωμα

Χωρική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός,
Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός
και Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών

2016

23

Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Ειδικό τεύχος – Αφιέρωμα

**Χωρική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός,
Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός
και Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών**

Επιμέλεια

Χάρης Κοκκώσης, Ηλίας Μπεριάτος

Επιστημονικό Περιοδικό

αιχλώρος

Διεύθυνση:
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας
και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Περιοδικό ΑΕΙΧΩΡΟΣ
Πεδίον Άρεως, 383 34 ΒΟΛΟΣ
<http://www.aeihoros.gr>, e-mail: aeihoros@prd.uth.gr
τηλ.: 24210 – 74486

Επιμέλεια έκδοσης: Εύη Κολοβού
Λαγού: Παναγιώτης Μανέτος
Σχεδιασμός εξωφύλλου: Γιώργος Παρασκευάς-Παναγιώτης Μανέτος

	Κοκκώσης Χ, Μπεριάτος Η.	4
	Χωρική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός, Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός και Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών	
	Λαλένης Κ., Παπαθεοχάρης Ι.	12
	Κενά μεταξύ θεσμικών πλαισίων, νόμων και εφαρμογών στη διαχείριση των ακτών της Μεσογείου: Υπάρχουσες πρακτικές και εμπόδια υλοποίησης σε τοπικό επίπεδο.	
	Παπαγεωργίου Μ.	41
	Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός και Θαλάσσιες Χρήσεις: Εννοιολογικά και θεωρητικά ζητήματα	
	Νιαβής Σ., Παπαθεοχάρη Θ., Κοκκώσης Χ.	64
	Κοινωνικοοικονομικές διαστάσεις της σύνδεσης Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού (ΘΧΣ) και της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παράκτιων Ζωνών (ΟΔΠΖ): Εφαρμογή στο πιλοτικό ΘΧΣ της Αδριατικής - Ιονίου.	
	Αρβανίτης Α., Γιαννακοπούλου Σ.	88
	Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός - Θαλάσσιο Κτηματολόγιο: Μια αναγκαία αμφίδρομη σχέση για την Ελλάδα.	
	Παπαθεοχάρη Θ., Κοκκώσης Χ.	108
	Παρακολούθηση και Αξιολόγηση Σχεδίων Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού	
	ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	
	Στεφανή, Φ., Γεώργιος Τσιλιμίκας Γ., Γουργιώτης Α.	135
	Ζητήματα σύνταξης ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό.	

Χωρική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός, Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός και Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών

Χάρης Κοκκώσης

Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ηλίας Μπεριάτος

Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ο χωρο(σταξ)ικός σχεδιασμός αλλάζει, διευρύνεται, εμπλουτίζεται και προσαρμόζεται συνεχώς στις επιταγές της σύγχρονης κοινωνίας. Άλλωστε ο ρόλος του είναι η συγκρότηση και οργάνωση δράσεων σε μακροχρόνιο ορίζοντα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και προοπτικών της κοινωνίας.

Η χωροταξία είναι αναπόσπαστο στοιχείο του σχεδιασμού για την ανάπτυξη, καθώς δεν νοείται αναπτυξιακή στρατηγική χωρίς χωρική διάσταση, δηλαδή χωρίς να είναι προσαρμοσμένη στα προβλήματα και προοπτικές της περιοχής. Αντίστοιχα, δεν νοείται χωροταξικός σχεδιασμός χωρίς αναπτυξιακή προοπτική, χωρίς αναφορά στην οικονομία, την κοινωνία και τα ειδικά θέματα ανάπτυξης. Από την χωροταξική προοπτική, οι όποιες παρεμβάσεις για ανάπτυξη, θα πρέπει να αποσκοπούν στην ορθολογική οργάνωση στον χώρο των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, των υποδομών και των οικισμών, ώστε να διασφαλίζεται ο συντονισμός, η συμπληρωματικότητα και η συνέργεια των πολιτικών και αντίστοιχων δράσεων και να αποφεύγονται ή αμβλύνονται οι συγκρούσεις, καταρχήν ως προς τη χρήση του χώρου, των πόρων, του περιβάλλοντος, των εγκαταστάσεων και δικτύων, κ.λπ. Αυτή η σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ χωροταξίας και αναπτυξιακής στρατηγικής υπάρχει ανεξάρτητα αν έχει τυπικά αποτυπωθεί ή απεικονιστεί και σε «χάρτη-σχέδιο».

Ο σχεδιασμός αποτελεί ενσυνείδητη προσπάθεια της κοινωνίας να αναζητήσει το επιθυμητό και να οργανώσει δράσεις (ρυθμίσεις, κίνητρα, έργα, εκπαίδευση/ ευαισθητοποίηση) ώστε να το επιτύχει. Είναι σαφές ότι το αντικείμενο και περιεχόμενο

του σχεδιασμού αντιπροσωπεύει και προσαρμόζεται στο επιθυμητό και εφικτό, δηλαδή τις συγκεκριμένες συνθήκες και προοπτικές κάθε περιόδου, επομένως εκφράζει και απεικονίζει τις βασικές αξίες και ανάγκες της εποχής. Με την θεώρηση αυτή ο σχεδιασμός, άρα και ο χωρικός σχεδιασμός, εξελίσσεται και διαρθρώνεται σύμφωνα με τις προτεραιότητες (αξίες και ανάγκες) της κοινωνίας σε κάθε χρονική περίοδο και εποχή, πάντα με μια μακροχρόνια προοπτική.

Ήδη τα τελευταία είκοσι ή τριάντα χρόνια η χωροταξία ενσωμάτωσε και ανέδειξε τις αρχές της προστασίας του περιβάλλοντος (φυσικοί πόροι και οικοσυστήματα), όπως είχε και στο παρελθόν εστιαστεί, ενσωματώσει και αναδείξει τα θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης (χωρικές ανισότητες, περιφερειακή ανάπτυξη, κ.λπ.). Οι θεωρήσεις αυτές πάντα υπάρχουν στην χωροταξία, ως πλευρά της πολιτικής για την ανάπτυξη, αλλά απλά κατά περιόδους αναδεικνύονται και ενδεχομένως αναθεωρούνται οι εκάστοτε προτεραιότητες που επηρεάζουν τις ειδικές πτυχές του χωροταξικού σχεδιασμού. Οι εστιάσεις και προσαρμογές αυτές συχνά αφορούν όχι μόνο στις επιμέρους διαστάσεις ή συνιστώσες του σχεδιασμού, αλλά και ειδικότερα θέματα χωρικού χαρακτήρα που αποκτούν μια ιδιαίτερη σημασία ή προτεραιότητα, όπως συχνά εκφράζεται και με αντίστοιχες προβλέψεις και αλλαγές και στο θεσμικό πλαίσιο.

Ένα από τα σύγχρονα θέματα που έχει διεθνώς αναδειχθεί ως θέμα προτεραιότητας με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την χωροταξία στη χώρα μας, είναι ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός (ΘΧΣ). Γι' αυτό και το περιοδικό «Αειχώρος» αποφάσισε να αφιερώσει ένα ειδικό τεύχος στο θέμα αυτό. Τα άρθρα που παρουσιάζονται βασίζονται σε εισηγήσεις του πρόσφατου Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης (Βόλος, 24-27 Σεπτεμβρίου 2015).

Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός αναφέρεται ουσιαστικά στην ανάγκη συντονισμού των δράσεων στον θαλάσσιο χώρο σχετικά με τις μεταφορές, την ενέργεια, την αλιεία και φυσικά σε συνδυασμό με την προστασία του θαλασσιού περιβάλλοντος. Το τυπικό έναυσμα για την αναζήτηση αυτή προκύπτει από την σχετική Οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2014/89) που αναζητά κανόνες για το πού και πότε ασκούνται ανθρώπινες δραστηριότητες στη θάλασσα με σκοπό να διασφαλίσει την ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητά τους, αλλά και την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων. Ουσιαστικά όμως η αναζήτηση σχετικών κανόνων και ενδεχομένως ρυθμίσεων ανάγεται στην ανάγκη αποφυγής συγκρούσεων στη χρήση των θαλασσιών πόρων και του θαλάσσιου χώρου επεκτείνοντας την λογική παρέμβασης που υφίσταται για τις ανθρώπινες δραστηριότητες και στον χερσαίο χώρο, δηλαδή της συμβατικής χωροταξίας. Είναι προφανές ότι το είδος και εύρος παρέμβασης μέσω σχεδιασμού δεν μπορεί να είναι ίδιο στον χερσαίο και στον θαλάσσιο χώρο για πολλούς λόγους.

Ήδη, όμως, ένας σχετικός προβληματισμός, έχει απασχολήσει την σύγχρονη κοινωνία τα τελευταία είκοσι και πλέον χρόνια ως προς τις παράκτιες περιοχές, καθώς αποτελούν ένα ιδιαίτερο είδος χώρου με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ως προς τη δομή και δυναμική του που απαιτεί ενδεχομένως και ιδιαίτερη, αν όχι διαφορετική, προσέγγιση ως προς τον χωροταξικό σχεδιασμό. Η αναζήτηση αυτή οδήγησε στην ανάπτυξη του σχεδιασμού ως προς την Ολοκληρωμένη Διαχείριση του Παράκτιου Χώρου (ΟΔΠΧ), όπως αποτυπώνεται στην σχετική Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (2002) αλλά και στο 8ο Πρωτόκολλο (του 2008) της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την προστασία του θαλασσιού περιβάλλοντος στη Μεσόγειο. Οι παράκτιες περιοχές χαρακτηρίζονται από την δυναμική αλληλεπίδραση της στεριάς και της θάλασσας, όπως αποτυπώνεται στη δυναμική αλληλεξάρτηση των φυσικών οικοσυστημάτων και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές. Επιπλέον, οι παράκτιες περιοχές χαρακτηρίζονται από εντεινόμενη συγκέντρωση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων με συγκρούσεις για την χρήση του χώρου, αλλά και πιέσεις με κινδύνους για υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Από πλευράς σχεδιασμού, το ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις παράκτιες περιοχές προκύπτει όχι μόνο από την πληθώρα δρώντων στον σχετικό χερσαίο και θαλάσσιο χώρο, αλλά κυρίως από την συνθετότητα-και τα κενά ή επικαλύψεις στις αρμοδιότητες-του θεσμικού πλαισίου που διέπει την ανάπτυξη ανθρώπινων δραστηριοτήτων και έργων στον παράκτιο χώρο.

Είναι προφανές ότι δεν έχει νόημα η «προέκταση» των ρυθμίσεων του χερσαίου χώρου στον θαλάσσιο, ούτε καν στο θαλάσσιο μέρος του παράκτιου χώρου. Κατ' αρχήν πρόκειται για δημόσιο χώρο που διέπεται συνήθως και από την έννοια του κοινόχρηστου, δηλαδή της χρήσης από το «κοινό» κατά μια γενική έννοια. Επιπλέον, ακόμα και προς την «χέρσο» το όριο του είναι δυναμικό (αλλάζει συνεχώς) και, παρόλο που διεθνώς χρησιμοποιείται η έννοια του «αιγιαλού» ως συμβολική μετάβαση από την ξηρά στη θάλασσα, αυτό δεν αναιρεί την ιδιαιτερότητα της γειτνίασης αυτής, γι' αυτό και συσχετίζεται με την έννοια της «παραλίας». Εάν δε προστεθεί και η θεώρηση του φυσικού οικοσυστήματος, η σχέση γίνεται ακόμα πιο σύνθετη, λόγω της δομής και αλληλεξάρτησης, αλλά και της δυναμικής των στοιχείων του οικοσυστήματος (π.χ. οργανισμοί, νερά, έδαφος, κ.λπ.) άρα και η δυνατότητα για οριοθετήσεις, εξαιρετικά αμφίβολη και περιορισμένη.

Όσον αφορά στον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό, η κατάσταση είναι ακόμα πιο ασαφής. Είναι γνωστόν ότι στον θαλάσσιο χώρο, εκτός από την έντονη δυναμική που τον χαρακτηρίζει, υπάρχει ακόμα ένα ουσιαστικό στοιχείο που τον διαφοροποιεί: η τρίτη διάσταση, οι διαφοροποιήσεις (και σχετική δυναμική) ανάλογα με το βάθος της θάλασσας (π.χ. ρεύματα, υποθαλάσσια κοιτάσματα, βενθικοί οργανισμοί, κ.λπ.). Επομένως, τόσο ο χαρακτήρας των βασικών αρχών οργάνωσης όσο και το είδος των εργαλείων του χωροταξικού σχεδιασμού στη θάλασσα θα πρέπει να είναι διαφορετικός.

Όμως εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη διατύπωσης αρχών και προτεραιοτήτων, καθώς και διευθέτησης κανόνων και διαδικασιών αντιμετώπισης των ενδεχόμενων συγκρούσεων μεταξύ των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και δράσεων (π.χ. υποδομών) στον θαλάσσιο χώρο, δεδομένου του αυξανόμενου ενδιαφέροντος και πιέσεων για «χρήση» του. Γι' αυτό έχει και ενδιαφέρον η αναζήτηση του ρόλου και του χαρακτήρα του θαλασσιού χωροταξικού σχεδιασμού.

Στη χώρα μας, η χωροταξία γενικά, αναπτύχθηκε με κάποια διαφορά φάσεως σε σχέση με τις χώρες της δυτικής Ευρώπης και της βόρειας Αμερικής. Κατά συνέπεια και στα θέματα που αφορούν στο σχεδιασμό του παράκτιου χώρου υπήρξε μια σχετική καθυστέρηση. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζοντας την ιστορία του χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα και ιδιαίτερα εκείνου της παράκτιας ζώνης, παρατηρούμε ότι η ρύθμιση για την οργάνωση του χώρου στις ακτές (θεσμικό πλαίσιο, μεθοδολογία, τεχνικές κ.λπ.) ακολούθησε την πορεία του γενικότερου χωροταξικού σχεδιασμού, ο οποίος άρχισε από τα χαμηλότερα επίπεδα και στη συνέχεια επεκτάθηκε στα ανώτερα.

Πρέπει να επισημανθεί εξαρχής ότι το πρόβλημα της προστασίας και γενικότερα της οργάνωσης των ακτών και του ευρύτερου παράκτιου χώρου (στο χερσαίο και θαλάσσιο τμήμα του) δεν υπήρξε αντικείμενο συστηματικής και συνεπούς φροντίδας από την πλευρά της ελληνικής πολιτείας. Αντιθέτως, αποτέλεσε τον στόχο πολλών μικρών και μεγάλων συμφερόντων που αντιστοιχούν σε διάφορες κοινωνικές και επαγγελματικές ομάδες. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με σκοπιμότητες και την πελατειακή υφή του ελληνικού πολιτικού συστήματος, καθώς και τις εγγενείς οργανωτικές αδυναμίες της ελληνικής διοίκησης, είχε ως αποτέλεσμα ένα σημαντικό έλλειμμα στην ολοκληρωμένη διαχείριση και σχεδιασμό της παράκτιας ζώνης, η οποία συνδέεται στενά με ποικίλες κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις.

Η αρχική μέριμνα της πολιτείας ήταν η αντιμετώπιση των προβλημάτων κατά μήκος της ακτογραμμής, προς το χερσαίο χώρο, δηλαδή στη ζώνη του αιγιαλού και της παραλίας, όπου συναντάται το υγρό στοιχείο με τη στεριά (Αναγκαστικός Νόμος 2344/1940, τον οποίο αντικατέστησε μετά από εξήντα χρόνια ο νόμος 2971/2001). Προσφάτως, νέες νομοθετικές διατάξεις (άρθρο 11 του νόμου 4281/2014) για τον αιγιαλό και παραλία έφεραν πάλι στην επικαιρότητα (επιστημονική και πολιτική) το κρίσιμο όσο κι ευαίσθητο ζήτημα του σχεδιασμού και διαχείρισης της παράκτιας ζώνης. Ας σημειωθεί ότι με τον τελευταίο αυτό νόμο έγινε μερική τροποποίηση, η οποία αφορούσε μόνο στον τρόπο χάραξης του αιγιαλού και παραλίας και όχι σε άλλα σημαντικά ζητήματα διαχείρισης, όπως η απόκτηση δημόσιας γης, η ρύθμιση της δόμησης κ.ά.), για τα οποία ισχύουν οι υφιστάμενες διατάξεις του Ν. 2971/2001 και άλλων συναφών νόμων. Ωστόσο, παρά την ύπαρξη της νομοθεσίας αυτής

το πρακτικό αποτέλεσμα της εφαρμογής της, για πάνω από μισό αιώνα, ήταν η χάραξη (τοπογραφική οριοθέτηση) του αιγιαλού στο 12% μόλις της ελληνικής ακτογραμμής.

Εν τω μεταξύ, στις αρχές της δεκαετίας του 1980 η άναρχη δόμηση και η δυσκολία προσπέλασης του κοινού στο κοινόχρηστο χώρο του αιγιαλού έδωσε την αφορμή για τις προβλέψεις του Οικιστικού Νόμου 1337/83 σχετικά με τη θέσπιση ζώνης 500 μέτρων από την ακτογραμμή, μέσα στην οποία ο χώρος οργανώνεται με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και του οικοσυστήματος, αλλά και την βελτίωση της διακίνησης προς τον αιγιαλό. Συγκεκριμένα, οι διατάξεις αφορούσαν σε κρίσιμα προβλήματα της τότε εποχής, αλλά και σημερινά, όπως: α) την κατά κανόνα αποφυγή άσκοπων περιφράξεων εντός της ζώνης των 500 μέτρων με σκοπό την ελεύθερη πρόσβαση στις ακτές, σύμφωνα με το ειδικά προβλεπόμενο Προεδρικό Διάταγμα (ΠΔ 236/1894), β) την δημιουργία δημοτικών οδών προσπέλασης, κάθετων προς την παραλία και τον αιγιαλό που διαμορφώνονται κυρίως ως πεζόδρομοι, χωρίς τη δυνατότητα παρόδιας κατάτμησης και δόμησης. Το νομοθέτημα όμως αυτό, δεν εφαρμόστηκε καθόλου από όσους είχαν την ευθύνη γι' αυτό, τόσο στην κεντρική διοίκηση όσο και στην τοπική αυτοδιοίκηση.

Τέλος, από την δεκαετία του 1990 και κάτω από την επίδραση των θεσμικών ρυθμίσεων που έλαβαν χώρα τόσο στην Ελλάδα (νόμος 2742/99 για την χωροταξία και την αιεφόρο ανάπτυξη), όσο και στο πλαίσιο του Μεσογειακού Σχεδίου Δράσης και της σύμβασης της Βαρκελώνης «για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών της Μεσογείου», άρχισε να μελετάται η χωροταξική οργάνωση του ευρύτερου παράκτιου χώρου, (σε χερσαίο και θαλάσσιο τμήμα), με την θέσπιση νέων ζωνών και με στόχο την ολοκληρωμένη διαχείρισή του, μέσα από την άρση των συγκρούσεων των χρήσεων γης και τη λειτουργική ρύθμιση των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων. Εισάγεται η διάκριση του παράκτιου χώρου σε τρεις ζώνες διαχείρισης (κρίσιμη, δυναμική, υπόλοιπη ή μεταβατική) και καθορίζονται όροι δόμησης και χρήσεις γης που επιτρέπονται σε αυτές. Στο πλαίσιο αυτό, εκπονήθηκε ειδικό χωροταξικό σχέδιο για την παράκτια ζώνη, σε επίπεδο εθνικής οδηγίας, το οποίο όμως δεν θεσμοθετήθηκε ποτέ μέχρι σήμερα.

Η παραπάνω ιστορική προσέγγιση του θέματος (κυρίως στην μεταπολιτευτική περίοδο) φανερώνει τις οργανωτικές αστοχίες και τα αποτελέσματα των όποιων προσπαθειών έγιναν στο παρελθόν. Επισημαίνει ιδιαίτερα τις χαμένες ευκαιρίες, αλλά και τις δυνατότητες που υπήρξαν και οι οποίες εξακολουθούν να υπάρχουν και σήμερα μέσα από τα εθνικά και διεθνή νομικά ντοκουμέντα και εργαλεία για το σχεδιασμό και τη διαχείριση του παράκτιου χώρου. Ωστόσο, εκτός από τη νομοθεσία για τον αιγιαλό και παραλία (η οποία όπως προαναφέρθηκε εφαρμόστηκε σε ελάχιστο βαθμό) και τα άρθρα 23 και 24 περί προστασίας των ακτών του Νόμου 1337/83 (που δεν εφαρμόστηκαν καθόλου), δεν υπάρχει μέχρι σήμερα ολοκληρωμένο πλαίσιο (θεσμικό και προγραμματικό) για την

παράκτια ζώνη, παρ' όλη την υπάρχουσα εμπειρία των αρμόδιων δημόσιων φορέων και τις πιέσεις και προσπάθειες των περιβαλλοντικών ΜΚΟ.

Σε σχέση με τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό, πρέπει να σημειωθεί, ότι στην Ελλάδα ο σχετικός προβληματισμός και η ουσιαστική συζήτηση, σε ακαδημαϊκό και διοικητικό επίπεδο, άρχισε πριν δέκα χρόνια με αφορμή τις πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική (ΟΘΠ) και ειδικότερα τον οδικό χάρτη για ΘΧΣ, με αποκορύφωμα την προαναφερθείσα οδηγία 2014/89 που υιοθετήθηκε επί ελληνικής προεδρίας. Ωστόσο, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς, ότι και πριν από την περίοδο αυτή υπήρχαν άτυπες και έμμεσες μορφές 'θαλάσσιας χωροταξίας' μέσα από την εφαρμογή τομεακών πολιτικών που παρουσιάζουν σημαντικές χωρικές επιπτώσεις, όπως η ναυτιλία και ιδιαίτερα η ακτοπλοΐα, ο θαλάσσιος τουρισμός, η αλιεία, οι υδατοκαλλιέργειες κ.ά. Ειδικά για τις υδατοκαλλιέργειες, πρέπει να αναφερθεί ότι εκπονήθηκε και θεσμοθετήθηκε χωροταξικό σχέδιο εθνικού επιπέδου (ειδικό πλαίσιο) σύμφωνα με το Ν. 2742/99. Επίσης, θεσμοθετήθηκαν και άλλα ειδικά πλαίσια, όπως για τον τουρισμό και τις ΑΠΕ που έχουν επίδραση στο θαλάσσιο χώρο. Στη συνέχεια το 2011 με το άρθρο 41 του Ν.4030/11 έγινε τροποποίηση του Ν. 2742/99 και προστέθηκε ειδική διάταξη που προβλέπει ρητά τη δυνατότητα εκπόνησης και θεσμοθέτησης ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού για τον θαλάσσιο χώρο, χωρίς όμως να κινηθεί η διαδικασία ανάθεσης, εκπόνησης και έγκρισης ενός τέτοιου σχεδίου.

Με την ψήφιση της κοινοτικής οδηγίας για το ΘΧΣ, διαρκούσης ακόμη της οικονομικής κρίσης, παρατηρείται μια νέα κινητικότητα στη χώρα μας μέσα από εκδηλώσεις και δράσεις ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, αλλά και άλλων δημόσιων και μη φορέων που θέτουν το ζήτημα της θαλάσσιας χωροταξίας κάτω από διαφορετικές οπτικές (ερευνητικά προγράμματα, επιστημονικά συνέδρια, συμπόσια, ημερίδες κ.λπ.). Παράλληλα, στο αρμόδιο υπουργείο για τη χωροταξία (ΥΠΠΕΝ) έχουν αρχίσει οι διεργασίες για την εφαρμογή της οδηγίας, χωρίς προς το παρόν να έχει φανεί από αποτέλεσμα αν και οι προθεσμίες υλοποίησης είναι συγκεκριμένες και πιεστικές. Διαφαίνεται, ως επιλογή πολιτικής, η πρόθεση να υπάρξει σταδιακή προώθηση του ΘΧΣ με πιλοτικές μελέτες και σχέδια δια-περιφερειακής κλίμακας λόγω και των ιδιαίτερων γεωπολιτικών προβλημάτων που έχει η χώρα.

Παράλληλα τίθεται και το θέμα της συναρμοδιότητας των κυβερνητικών φορέων και υπηρεσιών, εν προκειμένω του υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας, το οποίο επίσης δραστηριοποιείται ενεργά στην υπόθεση αυτή. Κατά συνέπεια, καθίσταται φανερό η ανάγκη άμεσης διευθέτησης του προβλήματος μέσα από τη στενότερη συνεργασία των δύο αυτών φορέων, αλλά και άλλων εμπλεκόμενων τομέων και υπηρεσιών (όπως της αλιείας και του τουρισμού) που προϋποθέτει ένα κατάλληλο σχήμα διακυβέρνησης (governance).

Σε κάθε περίπτωση, η διακυβέρνηση παραμένει το κύριο ζητούμενο στην υπόθεση του ΘΧΣ, ειδικά σε μια χώρα κατ' εξοχήν θαλάσσια και παράκτια, όπως η Ελλάδα.

Τα άρθρα που ακολουθούν αναδεικνύουν κύρια θέματα ως προς το ειδικό αντικείμενο και περιεχόμενο του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού και την σχέση του με την ολοκληρωμένη διαχείριση παράκτιων περιοχών. Το αμέσως επόμενο άρθρο (Λαλένης και Παπαθεοχάρης) εστιάζεται στα κενά του θεσμικού πλαισίου και τα εμπόδια εφαρμογής σε τοπικό επίπεδο της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων περιοχών (ΟΔΠΠ) με αναφορά στις εμπειρίες από χώρες της Ευρώπης και της Μεσογείου. Το επόμενο άρθρο (Παπαγεωργίου) εξετάζει ένα βασικό θέμα στον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό (ΘΧΣ), τις 'θαλάσσιες χρήσεις', τα μεθοδολογικά θέματα και σχετικές πρακτικές σε διάφορα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού. Το επόμενο άρθρο (Νιαβής, Παπαθεοχάρη και Κοκκώσης) εξετάζει τα κύρια μεθοδολογικά θέματα σε σχέση με τις κοινωνικο-οικονομικές διαστάσεις στον ΘΧΣ και στην ΟΔΠΠ που αποτελούν (μαζί με τον αντίστοιχο προβληματισμό για τα φυσικά οικοσυστήματα) το βασικό πλαίσιο συσχέτισης του ΘΧΣ και ΟΔΠΠ για τον χωρικό σχεδιασμό (σε συνδυασμό με το σχετικό θεσμικό πλαίσιο). Το επόμενο άρθρο (Αρβανίτης και Γιαννακοπούλου) αναφέρεται σε ένα κρίσιμο θέμα θεσμικά για τον ΘΧΣ, το θαλάσσιο κτηματολόγιο, και το απαραίτητο μεθοδολογικό και οργανωτικό πλαίσιο αναφοράς στη χώρα μας. Το τελευταίο άρθρο (Παπαθεοχάρη και Κοκκώσης) αναδεικνύει ένα βασικό εργαλείο για τον ΘΧΣ που αποτελεί και ουσιαστικό στοιχείο της διαδικασίας στον σχεδιασμό, το σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης. Ακολουθεί, τέλος, ένα συγκροτημένο κείμενο πολιτικής (Στεφανή, Τσιλιμίγκας και Γουργιώτης) για το υφιστάμενο θεσμικό καθεστώς που διέπει τον χωρικό σχεδιασμό στην Ελλάδα και την ανάγκη συγκρότησης ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για τον ΘΧΣ.

Βιβλιογραφία (βασική)

- Cicin-Sain, B. and Knecht, R.W. (1998) *Integrated coastal and ocean management: Concepts and practices*. Washington, DC: Island Press.
- Ehler, C. and Douvere, F. (2009) *Marine spatial planning: A step by step approach toward ecosystem-based management*. Intergovernmental Oceanographic Commission and Man and the Biosphere Programme, IOC Manual and Guides No 53, *ICAM Dossier* No 6. Paris: UNESCO.
- Javier, G.S. (2014) "The scope of marine spatial planning and integrated coastal zone management: New challenges for the future". *Journal of Coastal Zone Management*, 17 (2), pp. 109.

- Meiner, A. (2010) “Integrated maritime policy for the European Union: Consolidating coastal and marine information to support maritime spatial planning”. *Journal of Coastal Conservation*. 14 (1), pp. 1-11.
- Smith, H., Maes, F., Stojanovic, T. and Ballinger, R. (2011) “The integration of land and marine spatial planning”. *Journal of Coastal Conservation and Planning*, 15 (2), pp. 291-303.
- Taussik, R. (2007) “The opportunities of spatial planning for integrated coastal management”. *Marine Policy* 31 (5), pp. 611-618.

Εγχειρίδια (Handbooks)

- Handbook on Integrated Maritime Spatial Planning (2008) Final Report of the INTERREG III B CADES PlanCoast Project.
- MAP/UNEP-PAP/RAC (1995) Guidelines for integrated coastal and marine areas with particular reference to the Mediterranean basin.
- Methodological Handbook on Maritime Spatial Planning in the Adriatic Sea (2014) Final report of the Shape project.

Ισχύον θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα για τον παράκτιο χώρο

- ΦΕΚ 33Α (Ν 1337/1983) άρθρα 23 και 24: Προστασία ακτών/ Δρόμοι προς τις ακτές
- ΦΕΚ 95/1984 (ΠΔ 236/1984) Περιφράξεις παραλιακών γηπέδων
- ΦΕΚ 285Α/2001 (Ν 2971/2001) Αιγιαλός, παραλία και άλλες διατάξεις (αντικατέστησε τον Α.Ν 2344/1940 περί αιγιαλού και παραλίας)
- ΦΕΚ 160Α (Νόμος4281/2014) Μέτρα στήριξης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, οργανωτικά θέματα Υπουργείου Οικονομικών και άλλες διατάξεις (άρθρο 11, Χάραξη αιγιαλού και παραλίας- μερική τροποποίηση του Ν 2971/2001)

Χάρης Κοκκώσης
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πεδίον Άρεως, 383 34 Βόλος,
e-mail: hkok(AT)uth.gr

Ηλίας Μπεριάτος
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πεδίον Άρεως, 383 34 Βόλος,
e-mail: beriatos(AT)uth.gr

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΣΚΑΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ
ΓΟΣΠΟΔΙΝΗ ΑΣΠΑ
ΔΕΦΝΕΡ ΑΛΕΞΗΣ
ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΟΛΓΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΣΤΑΘΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Αραβαντινός Αθανάσιος	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Ανδρικόπουλος Ανδρέας	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Βασενχόβεν Λουδοβίκος	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Γιαννακούρου Τζίνα	- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Γιαννιάς Δημήτρης	- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δελλαδέτσιμας Παύλος	- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Ιωαννίδης Γιάννης	- Tufts University, USA
Καλογήρου Νίκος	- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)
Καρύδης Δημήτρης	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Κοσμόπουλος Πάνος	- Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ)
Κουκλέλη Ελένη	- University of California, USA
Λαμπριανίδης Λόης	- Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Λουκάκης Παύλος	- Πάντειο Πανεπιστήμιο
Λουρή Ελένη	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Μαλούτας Θωμάς	- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Μαντουβάλου Μαρία	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Μελαχροινός Κώστας	- Queen Mary, University of London
Μοδινός Μιχάλης	- Διεπιστημονικό Ινστιτούτο Περιβαλλοντικών Ερευνών (ΔΙΠΕ)
Μπριασούλη Ελένη	- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Παπαθεοδώρου Ανδρέας	- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Πρεβελάκης Γεώργιος-Στυλ.	- Université de Paris I, France
Φωτόπουλος Γιώργος	- Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Χαστάογλου Βίλμα	- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)

αιχώρος

ΤΕΥΧΟΣ 23 ΕΤΟΣ 2016
ISSUE YEAR

Κοκκώσης Χ, Μπεριάτος Η.

4

Χωρική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός, Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός και Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών

Λαλένης Κ., Παπαθεοχάρης Ι.

12

Κενά μεταξύ θεσμικών πλαισίων, νόμων και εφαρμογών στη διαχείριση των ακτών της Μεσογείου: Υπάρχουσες πρακτικές και εμπόδια υλοποίησης σε τοπικό επίπεδο.

Παπαγεωργίου Μ.

41

Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός και Θαλάσσιες Χρήσεις: Εννοιολογικά και θεωρητικά ζητήματα

Νιαβής Σ., Παπαθεοχάρη Θ., Κοκκώσης Χ.

64

Κοινωνικοοικονομικές διαστάσεις της σύνδεσης Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού (ΘΧΣ) και της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παράκτιων Ζωνών (ΟΔΠΖ): Εφαρμογή στο πιλοτικό ΘΧΣ της Αδριατικής - Ιονίου.

Αρβανίτης Α., Γιαννακοπούλου Σ.

88

Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός - Θαλάσσιο Κτηματολόγιο: Μια αναγκαία αμφίδρομη σχέση για την Ελλάδα.

Παπαθεοχάρη Θ., Κοκκώσης Χ.

108

Παρακολούθηση και Αξιολόγηση Σχεδίων Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού

ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στεφανή, Φ., Γεώργιος Τσιλιμίγκας Γ., Γουργιώτης Α.

135

Ζητήματα σύνταξης ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό.